http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

FERENC, Piotr
Polish Witnesses to the Holocaust Project
Polish
RG-50.488*0169

[Wywiad przeprowadzono w języku polskim; końcowa część wywiadu odbywa się na miejscu wypadków; brak restrykcji]

W tym wywiadzie Piort Ferenc urodzony w 1921 roku w Kańkowie opowiada o wydarzeniach z okresu okupacji niemieckiej w Małkini, Treblince oraz okolicach. Opowiada o mordzie dokonanym na oficerze polskim przez Niemców w pierwszych dniach wojny. Zdaje relację ze swojej podziemnej działalności, kiedy współpracując z AK przenosił informacje przez granicę ze strony niemieckiej na sowiecką do miasteczka Zaręby Kościelne. Wspomina o represjach wobec Żydów w miejscowości Zaręby Kościelne, po jej przejęciu przez Niemców. Podkreślając rolę polskiej policji, Piotr Ferenc szczegółowo opowiada o swoim aresztowaniu i zesłaniu do obozu pracy w Treblince. Opisuje swój pobyt w obozie: pracę na żwirowni oraz w drużynie grabarskiej; opowiada o nieludzkich warunkach życia w obozie oraz częstym szantażowaniu Żydów przez Ukraińców; zdaje szczegółową relację ze swojego opuszczenia obozu. Piotr Ferenc mówi o swojej pracy na kolei w Małkini; szczegółowo opowiada o transportach do obozu zagłady: nieludzkich warunkach podróży w większości transportów oraz dramatycznych próbach ucieczek przewożonych Żydów. Dodaje, że pracując dla podziemia, monitorował transporty Żydów do obozu zagłady oraz przekazywał informację o liczbie transportowanych. Piotr Ferenc wspomina, że transporty Żydów nadjeżdżały z krajów wschodnich: Litwy, Łotwy i Estonii—jak i zachodnich: Niemiec, Holandii i Belgii. Piotr Ferenc opowiada o incydentach prześladowań i mordów na Żydach z obozu zagłady, którzy tymczasowo pracowali przy konserwacji torów w Małkini; podaje przykłady bestialstwa Ukraińców wobec Żydów oraz komentuje bunt w żydowskim obozie zagłady. Piotr Ferenc wspomina o okolicznych walkach partyzantów oraz nadmienia o swoim udziale w ofensywie Armii Czerwonej w końcowym etapie wojny.

Box 1, Tape 1

[01:] 01:00:04– [01:] 11:02:02
00:50 -11:21

Piotr Ferenc przedstawia się oraz dodaje, że urodził się w 1921 roku w Kańkowie a jego ojciec był rolnikiem; wspomina początek okupacji i mówi o zmianach w przebiegu niemiecko-sowieckiej lini demarkacyjnej; uzupełnia, że mieszkał niedaleko granicy; szczegółowo opisuje

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

brutalny mord dokonany na oficerze polskim przez żołnierzy niemieckich; wspomina masowe aresztowania Polaków przez Gestapo oraz ich wywóz do obozów na obszarze okupacji niemieckiej; dodaje, że jego brat został wywieziony do Dachau, gdzie przeżył pracując jako krawiec; wspomina swoją działalność na rzecz AK, kiedy przenosił dokumanety przez granicę niemiecko-sowiecką; dodaje, że zadanie to stało się z czasem bardzo trudne, gdyż zaostrzono patrole a aresztowanych zsyłano na Sybir; porównując okupację po stronie niemieckiej i rosyjskiej, Piotr Ferenc stwierdza, że była ona podobna—Niemcy zsyłali do obozów koncentracyjnych, a Sowieci deportowali na Syberię; Piotr Ferenc dodaje, że w 1941 roku Niemcy przejęli z rąk Rosjan Zaręby Kościelne, po czym wymordowali ukrywających się tam Żydów; opowiada ponownie o swojej działalności konspiracyjnej i wspomina, że trwała ona ponad rok; nadmienia podjęcie zatrudnienia na kolei w Małkini; szczegółowo opowiada o swoim aresztowanu przez polskiego policjanta i zesłaniu do pracy w obozie pracy w Treblince.

[01:] 11:02:02– [01:] 21:58:11
11:21- 22:46

Piotr Ferenc szczegółowo opisuje swój przyjazd do obozu pracy i wspomina brutalne zachowanie młodych esesmanów; opisuje ciężką pracę na żwirowni oraz niedostatek jedzenia; dodaje, że Niemcy z Prus Wschodnich byli łagodniejszymi nadzorcami niż Ukraińcy; wspomina Ukraińca **Antonowa**; opisuje nieludzkie warunki życia Żydów i Polaków w obozie, w tym brak odzieży; wspomina swoją pracę w drużynie grabarskiej; dodaje, że bezskutecznie próbował kopać groby w zamarzniętej ziemi, przez co zwłoki chowane były zbyt płytko i często bezczeszczone przez dzikie zwierzęta; wspomina, że w obozie pracowali jedynie Polacy; Żydzi pozostawali w barakach; dodaje, że Ukraińcy szantażowali Żydów nocą, grożąc im rozstrzelaniem; wspomina, że Ukraińcy strzelali do więźniów; zdaje relację z incydentu, kiedy Ukrainiec zastrzelił Polaka pracującego przy konserwacji torów poza obozem; wspomina kolejny incydent, kiedy zbuntowany Żyd wyrwał Ukraińcowi karabin, nie umiał jednak strzelać i ostatecznie został brutalnie zabity; opowiada wydarzenie, kiedy pijany Ukrainiec brutalnie zadźgał nożem wycieńczonego i niezdolnego do pracy Żyda.

[01:] 21:58:11– [01:] 31:13:17
22:46 – 32:23

Opowiada, że Żydzi z obozu (prawdopodobnie zagłady) pracowali przy wyładunku węgla w Małkini; wspomina brutalnego Ukraińca, który znęcał się nad Żydami, każąc im kąpać się w grudniu w zamarzniętym stawie; opowiada o wykształconym Ukraińcu, absolwencie

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Uniwersytetu Lwowskiego, który był nadzorcą w obozie pracy w Treblince; dodaje, że prosił go o wypuszczenie z obozu; Ukrainiec odmówił, ponieważ bał się odpowiedzialności i grożącej mu kary; wspomina, że większość zabójstw Niemcy zlecali Ukraińcom; sami uczestniczyli w chłoście więźniów lub też wybierali kata i ofiarę spośród więźniów; Piotr Ferenc wspomina inne kary stosowane w obozie; szczegółowo opowiada o swoim zachorowaniu na tyfus, które szczęśliwie doprowadziło do zwolnienia go z obozu; szczegółowo opowiada o swoim powrocie z obozu do domu i o uzyskanej pomocy od rolnika z Poniatowa.

[01:] 31:13:17– [01:] 36:30:09
32:23- 37:53

Piotr Ferenc opowiada o rozpoczęciu swojej pracy na kolei, w celu uniknięcia przymusowych robót w Niemczech; dodaje, że pracował tam do wejścia Armii Czerwonej w 1944 roku; szczegółowo wspomina transporty Żydów do obozu zagłady w Treblince; dodaje, że przeciętny transport liczył 60 wagonów, w których jechało około 60 osób; transporty odbywały się latem a spragnieni Żydzi krzyczęli o wodę; wszelkie próby pomocy były karane śmiercią; dodaje, że transporty nadjeżdżały z wielu krajów: Estonii, Litwy i Łotwy; opowiada szczegółowo o bocznicy Majdan oraz o manewrach lokomotywy podczas spychania transportów do obozu zagłady; zapytany, odpowiada, że transporty nie zatrzymywały się na długo w Małkini; stały tam jedynie około godziny celem nabrania wody; opowiada krótko o swojej pracy na nastawni; wspomina incydent, kiedy uciekająca Żydówka wyskoczyła z wagonu, po czym na jego oczach została zastrzelona.

[01:] 01:00:04 - [01:] 36:30:09

Box 1 Tape 2

[02:] 01:00:07 – [02:] 13:47:10
00:54- 10:30

Zapytany skąd wiedział, że transporty nadjeżdżały specyficznie z Litwy, Łotwy czy Estonii, Piotr Ferenc odpowiada, że potrafił to ocenić po obstawie transportu, która również pochodziła z

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

odpowiedniego kraju; zapytany, czy wiedział o ostatecznej destynacji Żydów, odpowiada, że tak, ponieważ Żydzi przysyłani z obozu do konserwacji torów dzielili się tą informacją; Żydzi wspominali również, że sami obsługiwali krematoria i często rozpoznawali swoich zagazowanych krewnych; Piotr Ferenc dodaje, że kolejarze rozmawiali z Żydami pracującymi przy torach po polsku, rosyjsku i niemiecku; zapytany o bunt żydowski oświadcza, że nie był jego świadkiem; wspomina wizytę generała Goeringa, który nakazał ekshumować i palić zwłoki zgładzonych wcześniej Żydów; dodaje, że fetor w okolicy był nie do zniesienia; zapytany o uciekinierów z transportu w Małkini, odpowiada, że Żydzi zdawali sobie sprawę, iż Małkinia jest ostatnią stacją przed obozem; Piotr Ferenc dzieli się swoim przekonaniem, że cały świat, z wyjątkim może Ameryki, wiedział o zagładzie Żydów; dodaje, że początkowi podróżni z Zachodu: Belgii, Holandii czy Niemiec wierzyli, że jadą założyć nową kolonię żydowską; opisuje jak wyglądała ukraińska obstawa wagonów i dodaje, że uciekinierzy zostawali najczęściej zabici; rannych dobijali niemieccy żandarmi; Piotr Ferenc był naocznym świadkiem wielu takich scen; wspomina ponownie Żydówkę pochowaną koło nastawni; zapytany dodaje, że nie pracował na kolei długo, uciekł kiedy przed końcem wojny Niemcy obsadzili nastawnię swoimi kolejarzami; zapytany o ostani rok okupacji opowiada o wzmożonych aresztowaniach przez Gestapo; nadmienia, że żołnierze frontowi nie robili krzywdy Polakom, jedynie przymuszali do kopania okopów; zapytany o polskie podziemie odpowiada, że w dalszym ciągu funkcjonowało; krótko wspomina walki między partyzantami a Rosjanami; mówi, że wstąpił do wojska i walczył po stronie Armii Czerwonej w IV Batalionie Szturmowym w Pile i Poznaniu.

[02:] 13:47:10 – [02:] 23:07:05
14:13-23:56

Zapytany opowiada o swoim powojennym spotkaniu z polskim policjantem—kolaborantem, który poprzednio zesłał go do obozu pracy w Treblince; były komendant policji wstąpił po wojnie do wojska, gdzie próbował się ukryć przed odpowiedzialnością za kolaborację; zdjęty litością, Piotr Ferenc nie wydał go w ręce sprawiedliwości; obecnie komendant Zając już nie żyje; Piotr Ferenc wspomina o transporcie starców żydowskich do obozu (obozu pracy w Treblince) i dodaje, że zmarli oni wkrótce po przyjeździe z braku pożywienia; zapytany o podział na Polaków i Żydów w obozie pracy dodaje, że Żydzi i Polacy mieszkali w tym samym baraku, lecz Żydzi spali na betonie; zapytany o pochodzenie Żydów, wyjaśnia, że byli to mieszkańcy okolic; zapytany o nazwiska, pamięta Żyda **Majera [Meiera]**, który był szewcem w Małkini; zapytany o nazwiska Ukraińców czy Niemców, wspomina ponownie **Antonowa;** zapytany o żwirownię, opisuje skład brygad pracy; zapytany o budowę obozu zagłady, odpowiada, że rozpoczęła się już w czasie jego pobytu w obozie pracy; zapytany o transporty do obozu zagłady, odpowiada, że transporty jechały w ciągu dnia, ponieważ nocą uciekało zbyt wielu Żydów; zapytany, czy pociągi miały długie postoje w Małkini, odpowiada, że nie; zapytany o nośność i rodzaj wagonów kolejowych, odpowiada, że były to wagony jednoosiowe i

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

mieściły około 60 osób; zapytany o bunt w obozie zagłady, słyszał, że po buncie część Żydów wstąpiła do AK.

[02:] 21:30:19 – [02:] 28:34:19
22:16- 29:37

Zapytany dlaczego AK interesowało się obozem, odpowiada, że dane o Treblince były przekazywana na Zachód celem poinformowania całego świata; dostarczał osobiście informacje dowódcy podziemia w Kańkowie; zapytany o pracę w drużynie grabarskiej, odpowiada, że grzebał zmarłych Polaków i Żydów we wspólnym dole; zapytany o Zaręby Kościelne, słyszał, że zamordowano tam Żydów w okolicznej wsi Skłody; zapytany o Cyganów, nie widział ich podczas swojego pobytu w obozie pracy w Treblince; zapytany o transporty Cyganów, odpowiada, że zaczęły sią one później; zapytany o zatopionych Cyganów w stawie w Zarębach Kościelnych, nie wie o tym; zapytany czy Ukraińcy z obozu przychodzili do Małkini, odpowiada, że często pili w tamtejszej restauracji.

[02:] 25:34:15- [02:] 36:11:12
26:30- 37:33

[Wywiad odbywa się na torach niedaleko miejsca byłej nastawni;Piotr Ferenc wyjaśnia, że niektóre opisane przez niego poprzednio wzdarzenia odbyły się w pobliżu miejsca, w którym obecnie stoi]

Piotr Ferenc wspomina, że zaczął pracę na kolei po wyjściu z obozu w 1942 roku a po wojnie został kolejarzem; zapytany odpowiada, że torowisko na stacji w Małkini jest obecnie większe; zapytany o linię zaopatrującą front wschodni, odpowiada, że przebiegała przez Małkinię; wspomina żołnierzy niemieckich jadących na przepustce do domu i dodaje, że często brali oni udział w spontanicznych pogoniach za zbiegłymi z transportu Żydami; wspomina Żyda z brygady pracy, który zabił siekierą ukraińskiego strażnika, nie uciekł jednak daleko, gdyż został złapany; dodaje, że sceny spontanicznych pogoni żołnierzy za zbiegłymi zdarzały się często; wskazuje, gdzie została zastrzelona wspomniana wcześniej Żydówka *[wskazuje na tory, zbliżenie kamery]*; pokazuje tory wiodące na Treblinkę *[wskazuje na tory]*; wspomina ponownie detale manewrów lokomotywy na Majdanie; zapytany ponownie o postój transportów na stacji w Małkini, odpowiada, że pociągi stały tam krótko, żeby nabrać wody; wspomina, że po ruszeniu pociągu ze stacji Żydzi masowo wyskakiwali z okien; zapytany o stan transportowanych Żydów, odpowiada, że byli spragnieni i wycieńczeni; pokazuje, gdzie podstawiano wagon dla tymczasowych pracowników żydowskich z obozu i gdzie Ukrainiec zadźgał nożem wspomnianego wcześniej Żyda *[wskazuje na tory]*; pokazuje, gdzie zmuszano Żydów do kąpieli w zamarzniętym stawie *[wskazuje las w oddali];* zapytany jak długo Żydzi pracowali przy

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

torach, odpowiada, że do czasu, kiedy zbliżył się front wschodni; powtarza, że Żydzi w transportach wiedzieli dokąd jadą i krzyczeli o ratunek; uzupełnia, że Żydzi transportowani z Zachodu myśleli początkowo, że jadą założyć nową kolonię; wspomina, że kolejarze polscy próbowali ich ostrzec; jednak nie robili tego często, ponieważ bali się Niemców.

[02:] 02:00:07- [02:] 36:11:12

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.